

BELLE TEN

Cilt : XLVI

Nisan 1982

Sayı : 182

KARAL'IN ARDINDAN

ULUĞ İĞDEMİR

Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü

Uzun yaşamının en büyük sakıncası yakın dostları ardarda yitirmenin acısını çekmektir sanırım. Son yıllarda Nusret Hızır, Bedrettin Tuncel ve nihayet Enver Ziya Karal'ın bizleri geride bırakarak göçmelerinin benim gibi 82 yaşını bitirmiş biri için nasıl bir yıkım olduğunu düşünemezsiniz.

Enver Ziya Karal benim yalnız çalışma arkadaşım değildi. O, her konuda anlaştığımız, aynı düşünceyi paylaştığımız bir fikir arkadaşım. Türk Tarih Kurumu'nda yapılan törende tabutu başında göz yaşlarımı zor tutarak şöyle demiştim:

“Büyük bir bilim adamını, büyük bir insanı, gerçek bir Atatürk'çüyü yitirdik. Enver Ziya Karal'ın kişiliğini bütün yönleri ile dile getirmek kolay değildir. İçten halkçı idi. Şatafattan, gösterişten hoşlanmazdı. Alçak gönüllülük başlıca karakteri idi. Arkadaşlarına bir kardeş ve evlat muamelesi yapar, en küçük yardıma teşekkür ederdi. Görev ve sorumluluk duygusu yüksekti. Hiçbir işten kaçınmaz, hiçbir görevi geri çevirmezdi.

Atatürk'ü içten sever, inanır, eserlerine ve ilkelerine büyük saygı gösterirdi. Hümanistti, akılcı idi. Sanki öleceğini biliyormuş gibi son günlerini yoğun bir çalışma içinde geçirdi. Yaşlılığına ve hastalığına karşın 1981'in sonlarında Varşova, Budapeşte ve Paris'te yapılan Atatürk seminerlerine birer bildiri ile katıldı.

Eski deyimle medeni cesaret sahibi idi. İnandığı fikirleri sonuna kadar ısrarla savunurdu. Kanunlara, yönetmeliklere son derece bağlı idi. Her işin meşru olmasını isterdi. Yaşantısı büyük bir sadelik içinde geçmiştir.

Kendisiyle kırk yıldan beri tanıştırdım. Türk Dil Kurumu'nda uzun yıllar birlikte Yönetim Kurulu üyeliği yaptık. 1941'den beri Türk Tarih Kurumu'nun üyesi idi. 1943'te Yönetim Kuruluna , 1949'da Genelsekre-

terliğe, 1973'te Başkanlığa seçildi. Kırk yıl içinde birbirimizi hiç incitmedik. Daima fikir birliği içinde idik. Herkese karşı nazikti. Büyük bir hoşgörü sahibi idi. Kendisine ihanet edenleri bile afederdi. Çok duygulu idi. Belleten'in son cildini kendisine gönderdiğim zaman beni telefonda ağlayarak kutlamış, onurlandıracak sözler söylemişti.

Büyük bir dostu, kardeşten daha yakın bir insanı, çok değerli bir tarihçimizi ve nihayet hümanist bir insanı yitirdik. Anısı hiçbir zaman yüreğimizden çıkmayacaktır. Acımız sonsuzdur. Yerini doldurmak güçtür. Nur içinde yatsın."

Karal'la iki defa yurtdışı gezisinde beraber bulunduk. İyi insan yol arkadaşlığında belli olur derler. Çok doğru bir söz. Karal en zahmetli yolculuklarda bile neşesini, sakinliğini yitirmeyen bir yol arkadaşı idi.

Ölümünden üç gün önce Cuma günü Sayın Amiral Fahri Çoker'le birlikte Kurum'daki odamda beraberdik. Herzamanki neşesi ile uzun uzun konuştuk. Konuşmayı çok severdi. Pazartesi günü kendisini Alman Büyükelçiliği Kültür Ataşesi ziyarete gelecekti. Öğleden sonra bunu hatırlatmak için telefonu açtığım zaman sevgili eşi gece saat beşte göğsünde bir ağrı duyduğunu ve hemen Tıp Fakültesine kaldırdıklarını, yeni bir kalp krizi geçirdiğini söyledi. "Uluğ'a haber verin, fakat ziyarete gelmesin" demiş. Beynimden vurulmuş gibi oldum. Bu üçüncü krizdi. İlk krizi çok ağır geçmişti. Hatta doktorlar bu kadar ağır kalp krizi geçirenin bir yıldan çok yaşaması olanaksız olduğu halde, sekiz yıl daha yaşamış olmasının bir mucize olduğunu söylemişler. Salı sabahı evine tekrar telefon ettiğim zaman acı haberi öğrendim. Gece onbir buçukta gözlerini bu fani dünyaya kapamıştı. Telefonda benim coşku ile ağladığımı duyan sevgili kızı ve damadı Kurum'a gelerek beni teselli etmeğe çalıştılar.

Aradan aylar geçti. Acısı hâlâ yüreğimi kanatıyor. Kurum'daki odamın kapısı her açıldıkça onun gireceğini sanıyorum.

Enver içine kapalı bir insandı. Dertlerini, üzüntülerini hiç belli etmez, içine atardı. 1912 Balkan Savaşı'nda Üsküp'ten göç ederlerken çektiklerini kırk yıl sonra bana anlatmıştı. Onu gözlerim yaşararak dinlemiştim. Ama hümanist ve insalcıl benliğinde Balkan Savaşı'nda Türklere zulüm eden Bulgarlara karşı en ufak bir kin duymamıştır. Dedelerinin yaptığından torunlarını sorumlu bulmanın anlamsızlığını belirtirdi.

Onu her zaman arayacağım, acısı kolay kolay içimden çıkmayacaktır.